

Industri 2.0

- Miljöteknik – nästa tillväxtmöjlighet

Miljöteknik – nästa tillväxtmöjlighet

Framtidens industri är starkt förknippade med ett långsiktigt miljötankande. Allt fler företag prioriterar långsiktigt tänkande och ny teknik framför fortsatt beroende av fossila bränslen och ohållbara produktionsmetoder. Det handlar om konkurrenskraft i framtiden, om att möta konsumenternas krav, men också om att pressa sina produktionskostnader genom ett minskat beroende av icke-förnybar energi. För svensk industri innebär denna utveckling en stor konkurrensfördel.

Vi står nu starkare i dagens lågkonjunktur, inför klimatförändringarna och i jobbkrisen än vad vi gjort om klimatomställningen inte redan pågått under ett flertal år i Sverige. Vi har därför en bra startposition. I många fall har vi redan lösningarna på morgondagens problem. I andra fall ligger vi nära genombrottet.

Framtidens industri är nära kopplat till varje lands ambitionsnivå. De ekonomiska vinsterna av att inte vänta med den nödvändiga omställningen är betydande för varje företag, men också för varje land. I längden blir det betydligt mer kostsamt om vi väntar med omställningen till ett mer långsiktigt hållbart samhälle. Genom att Sverige går före i omställningen kan våra företag bli världsledande i att utveckla den teknik och företagsstyrning som världen efterfrågar i kampen mot klimatförändringarna.

Denna utveckling förutsätter emellertid ett starkt och engagerat politiskt ledarskap. Den moderatledda regeringens politik har hittills dragit ned på takten i omställningsarbetet istället för att öka den.

I det rödgröna samarbetet är satsningar på miljöteknik däremot en viktig grundsten för politiken. Det är genom offensiva investeringar som vi skapar möjligheterna för en omställning av samhället som ger både en bättre miljö och nya jobb. Ny teknik minskar såväl miljöbelastningen som Sveriges sårbarhet vid internationella kriser. Samtidigt som vi vässar svenska företags konkurrenskraft.

För oss är det uppenbart att marknaden inte ensam klarar klimatomställningen. Stora offentliga investeringar är ett måste. Likaså starka och effektiva ekonomiska styrmedel.

Energibehovet i den existerande basindustrin står inför stora utmaningar. Samtidigt kommer omställningen av transportsektorn att kräva stora mängder el. Vi måste därför göra stora investeringar i förnybar energi och energieffektivisering.

Framtidens historieböcker belönar de som vågar satsa, inte de som säger att det blir svårt att genomföra.

Mona Sahlin, partiordförande Socialdemokraterna
Peter Eriksson, språkrör Miljöpartiet de Gröna
Maria Wetterstrand, språkrör Miljöpartiet de Gröna

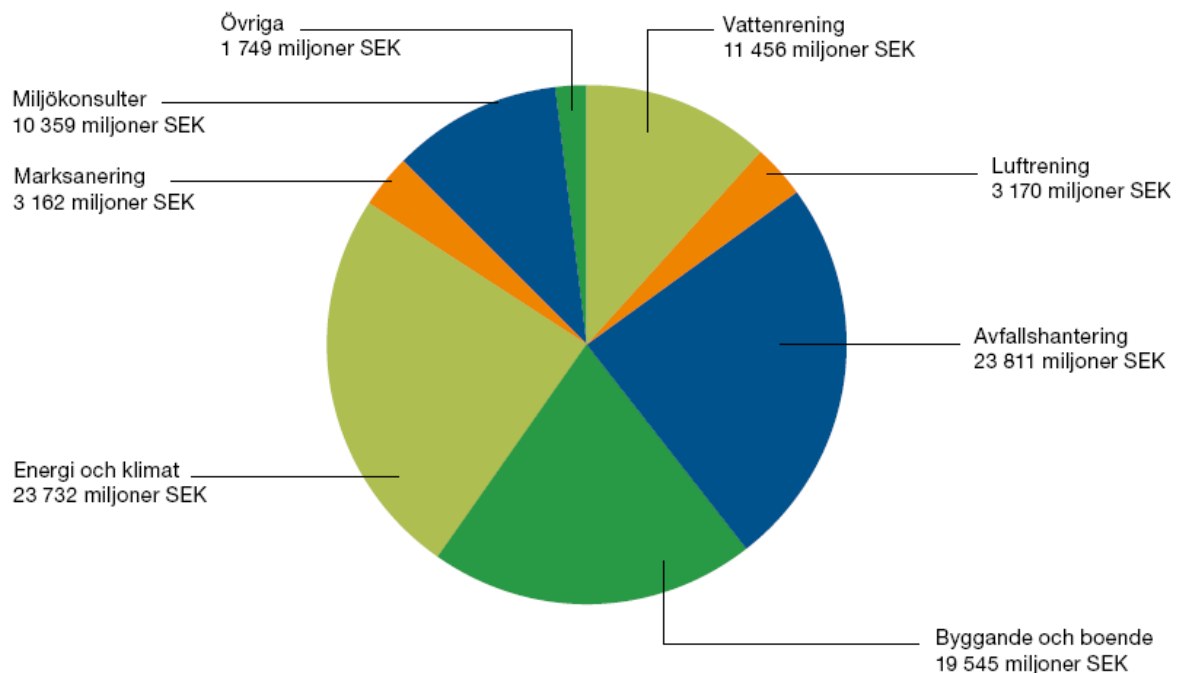
Miljötekniksektorn idag

Miljötekniksektorn innefattar många olika typer av företag, från små- och medelstora till multinationella storföretag. Internationellt talar man idag mycket om cleantech, ett begrepp som innebär att tekniken är mindre miljöskadlig än andra relevanta befintliga alternativ. Mellan 2005 och 2006 ökade den svenska miljötekniksektorn omsättningen med 11 procent till knappt 100 miljarder kronor.

Sektorn sysselsätter ca 46 000 personer och exporterar för drygt 25 miljarder. Miljöteknikföretagen återfinns i en rad olika branscher och samlat spelar de alltså en avgörande betydelse för svensk ekonomi.

Av miljöteknikföretagen är en tredjedel exportinriktade medan övriga är inriktade på hemmamarknaden. Energi & klimat, avfallshantering och vattenrening är de sektorer som idag är mest exportintensiva. Den svenska miljöteknikexporten går primärt till andra europeiska länder, ex Tyskland, Norge och Storbritannien. Miljöteknikexporten till USA är än så länge endast 8 procent.

FIGUR 12 Omsättning fördelat på miljöteknikområde, 2006

Miljöteknikföretagen finns över hela Sverige. Situationen för miljötekniksektorn ser olika ut i olika delar av landet. I vissa regioner är energisektorn mer dominerande, i andra delar ligger fokus på olika former av reningsteknik. Enligt Swentec fanns det redan 2006 nästan 2 500 anställda inom miljötekniksektorn i "Övre Norrland". Dessa företag omsatte drygt 4 miljarder kronor och exporterade för mer än en miljard kronor per år. Till detta kommer också bland annat skogs- trä- och massa, metallurgi-, och gruvindustrierna i den mån de utvecklats och använder miljöteknik. Sammantaget bär miljöteknik på en betydande potential för svensk basindustri.

Miljöteknik – nästa tillväxtmöjlighet för svensk basindustri

Exporten av miljöteknik har goda förutsättningar att växa snabbt, skapa nya jobb och vässa svenska företags konkurrenskraft och erövra exportandelar. När andra länder bygger upp och bygger om ska svenska företag vara på plats. Redan idag bygger svenska företag kinesiska samhällen från grunden, med effektiva och miljövänliga systemlösningar för avfall, energi, boende och transporter. Genom en offensiv satsning på miljöteknikutveckling och export kan Sverige nu ytterligare stärka sin position som föregångsland. Men det kräver också en målmedveten politik. I denna rapport presenterar vi förslag till hur vi vill stärka svensk miljöteknikexport.

1) Statligt riskkapital ska sätta fart på kommersialiseringen

De allra flesta miljöteknikföretag är små och har därför också drabbats hårt av regeringens höjda arbetsgivaravgifter. Något som slår extra hårt i dessa tider då det är svårt att få lån och räntorna höga. Nästan vartannat miljöteknikföretag anser att de behöver bättre finansiering. Det handlar om alltifrån exportsatsningar och Forskning och Utveckling till marknadsföring av produkter. Finansieringsbehovet är för de flesta företag relativt litet, för många är kapitalbehovet mindre än 3 miljoner kronor.

Miljöteknikföretagens brist på kapital är ett stort hinder för exportsatsningar. Generellt finns det en svårighet för mindre företag med nya produkter att dra till sig tillräckligt riskkapital. Men detta gäller i ännu större utsträckning för miljöteknikföretagen. Energimyndigheten visar på stora brister framförallt i de tidiga skederna av en produkts eller ett företags utveckling, när de första kunderna ska sökas och modifieringar göras. När ett företag väl klarat detta skede fungerar marknaden bättre och riskkapitalet är mer intresserade.

Svårigheterna för investerare och innovatörer att mötas riskerar att leda till en våg av utländska riskkapitalister som köper upp den svenska miljöteknik som inte hittar kapital nationellt. På sikt innebär detta att svensk skattefinansierad forskning och utveckling inte får avsättning i form av nya företag och jobb i Sverige. Dagens glapp mellan innovatörer och investerare måste därför överbryggas.

När finans- och jobbkrisen nu drar över den svenska ekonomin är det också viktigt att politiken agerar för att lindra verkningarna. Även miljöteknikbranschen drabbas av kreditåstramningen och riskerar en inbromsning, detta i en tid när vi skulle snarare skulle behöva kraftfulla satsningar.

Vi vill därför göra en extra utdelning från Vattenfall om fem miljarder kronor som en första grundplåt för en ny riskkapitalfond.

Detta skulle kraftigt förbättra riskkapitaltillgången inom miljöteknikbranschen. Fonden ska öka kommersialiseringen och täcka behovet av tidiga insatser, exempelvis såddkapital. Detta kan ge en snabbare implementering av energi- och miljöteknik och resultera i nya produkter och företag.

Den nya riskkapitalfonden ska agera marknadskompletterande. Detta uppdrag bedöms i rådande ekonomiska läge att vara relativt brett. Fonden ska administreras och styras av Innovationsbron tillsammans med andra befintliga offentliga riskkapitalaktörer. I takt med att

marknaden stabiliseras och jobbkrisen bryts bör fondens verksamhet integreras inom ramen för de befintliga offentliga riskkapitalaktörernas traditionella verksamhet.

Fonden ska aktivt stimulera näringslivets kapitalbehov, men med särskilt fokus på innovativa små och medelstora industri- och tjänsteföretag. Insatser som stärker det svenska näringslivets långsiktiga konkurrenskraft ska särskilt prioriteras.

Vi har också en beredskap inför att vidta ytterligare åtgärder för att ytterligare stärka fondens finansiering och förbättra miljöteknikföretagens tillgång på kapital samt för att underlätta mötet mellan innovatörer och investerare.

2) Vattenfall ska ta större ansvar för morgondagens miljöteknik

Vattenfall måste vara mer än en kassako. Vattenfall måste också snarast bli ett verktyg för investeringar, ny teknik och jobbskapande. Det kan bland annat handla om ett större ansvar för forskning och teknikutveckling eller energieffektiviseringar.

Vid bolagsstämman i april 2005 förtydligade vi tillsammans Vattenfalls uppdrag genom ett tillägg i bolagsordningen. En bolagsordning är ett aktiebolagsrättsligt bindande styrdokument som en bolagsstyrelse är förpliktad att lyda. Tillägget har följande lydelse ”Bolaget ska inom ramen för kravet på affärsmässighet vara det ledande företaget i omställningen till en ekologisk och ekonomisk uthållig svensk energiförsörjning....”

Nu kan vi konstatera att Vattenfall inte har lyssnat tillräckligt. Mer måste göras. Företaget bör ta ett betydligt större ansvar för klimatomställningen än vad man hittills gjort.

Vi anser att kraven på Vattenfalls investeringar i förnybar energi ska skärpas samt att företaget ska ta ett större ansvar för investeringar i ny teknik, i pilot- och demonstrationsanläggningar för förnybara energikällor och i effektivare elöverföring.

Vattenfall ska även framöver vara en strategisk partner till basindustrin och kunna erbjuda sina industrikunder konkurrenskraftiga energipriser. Vi vill därför att Vattenfalls bolagsordning snarast förtydligas i detta syfte.

Vi kommer i det fortsatta samarbetet mellan våra partier att fortsätta arbeta med hur styrningen av Vattenfall och de statliga bolagen ska se ut under nästa mandatperiod.

3) Miljöteknikexport

Med en ordentlig ambitionshöjning från statens sida kan miljöteknikexporten öka kraftigt.

Vi är övertygade om att svensk miljöteknikexport år 2020 med fullt stöd från politiken ska kunna vara i samma nivå som exporten från flera av dagens basnäringar exempelvis skogsindustrin, metallurgiindustrin eller fordonsindustrin. Vi vill inleda samtal med branschen om att formulera ett sådant ambitiöst långsiktigt mål för den svenska miljöteknikbranschen.

Det finns en stor potential för ökad svensk miljöteknikexport inom många tillväxtmarknader. Det gäller till exempel EU:s nya medlemsländer och många länder i Asien, framför allt Kina. Många av miljöteknikföretagen är dock små och behöver dock stöd för att kunna expandera på exportmarknaden. De saknar ofta de nödvändiga resurserna för att ta steget ut på den globala marknaden.

Vi vill därför genomföra en särskild satsning riktad till små och nystartade miljöteknikföretag att hitta nya marknader internationellt och exportera sitt kunnande och sina produkter.

På så sätt kan vi dra fördel av att Sverige går före i klimatomställningen och skapa nya jobb. Satsningarna kan till exempel göras inom bioenergi, vattenrening, uppvärmning och avfallshantering – fyra områden där svenska företag redan ligger i framkant. Vi avsätter 15 miljoner kronor till denna särskilda exportsatsning.

Vi vill stärka vårt nationella resurscentrum för miljöteknik, Swentec, genom ökade insatser för att skapa referensmarknader för ny miljöteknik och en särskild satsning på miljöteknikexport.

Behovet är stort av att ytterligare stärka Swentecs roll som samlingspunkt där kunskap och kapital kan samlas för att kunna stimulera nyetableringen och utvecklingen av existerande miljöteknikföretag.

Det nationella resurscentrat spelar en avgörande roll för att koppla samman miljöteknikföretagen med den offentliga sektorn, riskkapitalister, stödsystem inom EU samt främja exporten av miljöteknik. Genom att peka ut spetsföretag skapas en entreprenörmiljö som gör att företagen kan fokusera på det de kan bäst, att utveckla sina produkter.

4) Investera i energiforskning

Regeringen har efter ett par år av stiltje nu beslutat sig för att öka satsningen på energiforskning. Det är välkommet men otillräckligt. Regeringens ”satsning” på energiforskning och kommersialisering av energiteknik är långt ifrån tillräcklig efter två år av passivitet. Socialdemokraterna och Miljöpartiet föreslår därför att anslagen ökas kraftigt. En viss del av de ökade anslagen bör gå till mer tillämpad miljöteknikforskning.

FoU-baserat nyföretagande och utveckling av innovativa små och medelstora företag spelar en viktig roll för näringslivets förnyelse, utvecklingskraft och framtida konkurrenskraft. Den höga tekniska risken och den stora kommersiella osäkerheten kring forskningsresultat innebär att dock att mindre företag inte kan förlita sig på att privat riskkapital tar hand om finansieringsbehovet.

Vi vill därför också fördubbla anslagen till Forska&Väx samt att en betydande del av detta ska gå till energi- och miljötekniksektorn.

5) Fortsatt kraftiga klimatinvesteringar

Det är genom insatser på hemmaplan som vi lägger grunden för en ny, stark exportindustri. Som ett led i att uppnå detta infördes under det tidigare röd-gröna samarbetet Klimatinvesteringsprogram, KLIMP. Dessa stödde utvecklingen av ny teknik och klimatsmarta investeringar. Programmen involverade såväl kommuner som företag, gav också en mängd jobb och minskade växthusgasutsläppen. KLIMP:en har skapat testmarknader för ny miljöteknik och underlättat marknadsföringen av svenska företag. Tyvärr har den moderatstyrda regeringen nu avslutat programmen och utvecklingen stannat upp.

Vi vill istället fortsätta med långsiktiga offentliga investeringar i biogasanläggningar, fjärrvärme och fjärrkyla. Klimatinvesteringarna måste därför öka kraftigt framöver.

6) Miljödriven teknikupphandling för offentliga myndigheter

Eftersom den offentliga upphandlingen uppgår till flera hundra miljarder kronor per år ger det mycket stor effekt för miljöteknikbolag om stat och kommuner ökar sin efterfrågan på deras produkter och tjänster. Det kan handla om till exempel laddhybridbilar, effektivare elektriska lösningar eller solbaserade uppvärmningssystem.

Staten bör genomföra riktade och omfattande teknikupphandlingar där offentliga upphandlare går samman och efterfrågar produkter med bästa möjliga miljöegenskaper.

7) En svensk vindkraftsindustri

Svenska företag är idag stora leverantörer av komponenter till vindkraftverk. En stor del av SKF:s kullagerproduktion går till vindkraftsindustrin, ABB producerar elektronik till vindkraftverk och vindkraftstorn produceras på Kockums i Malmö. Produktionen av vindkraftverk har inte klarat att följa efterfrågan vilket har pressat upp priserna och gjort att väntetiden för leverans ofta är flera år. Detta försämrar investerarnas kalkyler avsevärt och hotar att bromsa in utbyggnaden.

Sammantaget finns det därför i Sverige idag förutsättningar för en inhemsk tillverkning av vindkraftverk.

För att undersöka förutsättningarna för detta vill vi därför gå vidare i samtal med vindkrafts- och verkstadsindustrin. Vi vill därför också ta fram ett branschprogram tillsammans med svensk vindkraftsindustri.

Avgörande för en fortsatt vindkraftsutbyggnad är vidare långsiktiga och stabila spelregler för investerarna. Vi vill därför gå vidare och utveckla de gröna certifikaten som styrmedel i syfte att få fram mer förnybar el än vad som tidigare planerats för.

8) Lägre energikostnader för konsumenterna

Den koncentration och konkurrensbrist Sverige upplever på elmarknaden måste brytas. Därför vill vi inrätta en elkundombudsman som ett effektivt och oberoende ombud som företräder kunderna med råd och vid tvister.

Vi vill också, om nödvändigt via lagstiftning, begränsa elbolagens möjligheter att teckna dyra tillsvidareavtal, förenkla fakturorna och ge kunderna ökat inflytande över sin egen konsumtion.

Vi vill begränsa samägandet av kärnkraften och åtgärda konkurrensproblemen inom vattenkraften. Vi vill också skärpa övervakningen av elmarknaden genom bättre samarbete i Norden.

Vi vill bygga ut energi- och klimatrådgivningen kraftigt. Med stöd och råd ska fler kunna minska sin energiförbrukning och få mer pengar över till annat. Oavsett var man bor ska man alltid ha tillgång till en kompetent och oberoende rådgivning. Även företag ska omfattas av denna service. Vi vill därför öka åtgärder för energieffektivisering kraftigt. i detta syfte.

En stor del av energianvändningen sker i våra bostäder, och här har också den tekniska energieffektiviseringspotentialen bedömts vara mycket stor. Utan styrmedel och en aktiv politik riskerar en mycket stor del av energieffektiviseringarna dock att inte bli av.

Högre krav måste ställas på nybyggen men förbättringar måste också göras i befintliga hus. Under förra mandatperioden införde vi tillsammans flera styrmedel för att påskynda den processen. Den moderatstyrda regeringen uppvisar dock ett stort ointresse för de här frågorna.

Vi vill dock fortsätta stödja investeringar i klimatsmarta lösningar i bostäder och hjälpa de boende att minska sina energikostnader. Därför anslår vi nu minst 300 miljoner kronor per år i två år för att stödja investeringar i klimatsmarta lösningar för bostäder till ett nytt teknikneutralt till fastighetsägare.

Vi vill stärka fjärrvärmekonsumenterna. Vi vill ha prisprövning på fjärrvärmemarknaden för att skydda konsumenterna från överpriser på de lokala monopolmarknaderna.

Prisprövning är ett villkor för branschens trovärdighet och en fortsatt fjärrvärmeutbyggnad. Eftersom fjärrvärmeföretagen alla har monopol på sin respektive lokala fjärrvärmemarknad finns alltid en risk för att prissättningen inte är optimal. Trots det är regeringen emot införandet av en prisprövning.